కథానిక :

మర్రిచెట్టు

ఎడారిలో ఒయాసిస్సులా, నిదాఘంలో జడివానలా, కర్ణకఠోరమైన ఢణఢణ ధ్వనులు ఆగిపోయిన తర్వాత శ్రావ్యంగా వినిపించ సాగిన వీణాగానంలా—ఎండమండలో మర్రిచెట్టు!

కనుచూపుమేరవరకూ ఎర్రటి దుమ్మును విరబోసుకుని ఒళ్లువిళ్లుగా పడివున్నచేలు, వాటి గనుమల్లో వడగాలికి గరగరలాడే బోద దుబ్బులు, యింకా రేణు గంపలు, చిట్కీతచెట్లు, సూర్యరశ్మిని కత్తులుగా, ఈటెలుగా మార్చి రెండు వైపులా పదును పెట్టి లోకం పైకి త్రిప్పి కొడుతున్న బండలతో నిండిన గుట్టలు, ఆ బండల మధ్య ఎదురూ బెదురూ లేకుండా పెరిగి వున్న బొంత జెముళ్లు—యిలాంటి పరిసరాల మధ్య పాపంలో పుణ్యంలా, నిరాశలో ఆశలా, చీకటిలో వెలుగులా మండు టెండలో ఒక మర్రి చెట్టు!

నూరంటే నోరు నొప్పను, లక్ష ఊడలు దానికి! వందలూ వేలూ అంటే అబద్ధంకాదు, అన్ని కొమ్మలు దానికి! అన్నీ పెద్ద కొమ్మలు గాక పోవచ్చు. చాలాపెద్దవి, అంతకంటే చిన్నవీ మరీ చిన్నవీ అయిన శాఖోపశాఖలతో మానవ శరీరంలో రక్తనాళాలకు మల్లే నలుమూలలకూ విస్తరిల్లి భగవంతుడు ప్రాణిలోకానికి ప్రసాదించిన శాశ్వతమైన ఆతపత్రంలా గంభీరంగా నిలబడి వున్న మర్రి చెట్టు!

హేమంతంలో మంచునీట తానమాడి, శిశిరంలో ప్రాచీర వూడ్చివేసి, వసంతంలో క్రొత్తచీర కైసేసి, గ్రీష్మంలో మాతృమూర్తిలా మార్గాయాసంలో డస్సిన పాంథులను తన ఒడిలోకి తీసుకుని స్వేదం తుడిచి, సేద తీర్చి చల్లగా ఆతిథ్యాన్ని నెరపే మర్రి చెట్టు!

ఇంతకు అది ఊహా చిత్రంగాదు! నిజం!

ఆ మర్రి చెట్టు నేటికీ వుంది.

పట్టణానికి పల్లెటూరికి ఏడుమైళ్లదూరం. పట్టణంనుంచి పల్లెటూరికి వెళ్లే మట్టిబాట ఆ మర్రి చెట్టుకు పది బారల దూరంలో వెళ్తుంది.

ఆ పల్లెటూరే మా వూరు.

ఆ పట్టణంలోనే నేను చదువుకున్నాను.

మునసబుగారబ్బాయి చంద్రం, కరణంగారబ్బాయి కృష్ణ, చౌదరిగారి కుర్రాడు శ్రీరాములు యింకా అలాంటివాళ్లు ఏడెనిమిదిమందితో బాటు నేనూ హైస్కూల్లోచేరి పోయాను.

చేరడానికేముంది! ఉబలాటం కొద్దీ చవిచూచు కోవచ్చు కానీ చిక్కు రావడం మళ్లా డబ్బు కావలసి వచ్చినప్పుడే!

అసలు నేను హైస్కూల్లో చేరక మునుపే, అడుగులోనే హంస పాదులా యింట్లో కాస్త గొడవ జరిగింది.

"అదేమిటండీ, అలా నిమ్మకు నీరెత్తినట్టు కదలకుండా కూర్చున్నారు.! ఊళ్లో కుర్రాళ్లందరూ హైస్కూల్లో చేరబోతున్నారటగా! రామాన్ని ఏం చేద్దామనుకుంటున్నారు ఎద్దులు కొట్టి ముద్దలు తినడానికి మీరు నాలుగు సెంట్లు పొలమైనా సంపాదించిపెట్టారు గనుకనా! చదువుకోకపోతే వాడెందుకు పనికొస్తాడు?" అంటూ రంగంలో ప్రవేశించింది మా అమ్మ.

"అవ్వే నేనూ ఆలోచిస్తున్నాను! నీ కొడుకు చదువుకోవాలన్న ఆశ నీకుంటుంది. న్యాయమే! కాని నువ్వు నా పరిస్థితి కూడా కాస్త ఆలోచించాలి. మనం వీని బడిలో చేర్పగలం! పుస్తకాలూ కొనివ్వగలం, ఫీజూ కట్టగలం కాని హోటల్లో మాత్రం చేర్పించలేము. అది మన తాహతుకు మించిన పని. నడిచి వెళ్లి చదువుకోమందామంటే నా, రేపటా మాపటా

మధురాంతకం రాజారాం

ఏడేడు పద్నాలుగు మైళ్లు తిరగడానికి ఈ వెధవ వేలెడంతైనా లేడాయె! పోనీలే, యిప్పుడు మించి పోయిందిదేముంది? వచ్చే ఏడాదికి చూచుకుందాములే" అన్నారు నాన్నగారు.

అమ్మ వంట యింటి గుమ్మంలో నిలబడి నాన్నగారితో మాట్లాడుతోంది. నేను తలుపు చాటున నిలబడి ఆమె కొంగును లాగుతున్నాను!

"ఊహూ, ఈ విషయంలో మాత్రం వాయిదాలు పెట్టకండి బాబూ, మీకు పుణ్యముంటుంది! పని పాటా లేకుండా ఒక్క సంవత్సరం యింటి దగ్గరే వుండి పోతే కుర్రాడు ఒగ్గి పోతాడు. తరువాత మీరు చదువుకోమన్నా చదువుకోకుండా రాలుగాయలా తయారవుతాడు మీ కెందుకూ! వాడి పాట్లేవో వాడు పడ్తాడు. మీరు స్కూల్లో చేర్పించితే చాలు అదే మాకు పది వేలు!"

"ఐతే కుర్రాడి బాగును గురించి శ్రద్ధ వున్నదల్లా నీ కొక్క దానికేనన్నమాట!"

"మీకూ వుంది లెండి—శ్రద్ధ! తెలుస్తూనే వుందిగా!" అంటూ మా అమ్మ ఒక్క విసురుతో దూరంగా వెళ్లిపోయింది.

నిండుగా రెండు రోజులు ఆలోచించిన తర్వాత నాన్నగారు తమ నిర్ణయాన్ని ప్రకటించారు.

"ఇదిగో, నీకే చెబుతున్నది! వినవా నీ మాట మేరకు కుర్రాణ్ణి స్కూల్లో చేర్పించేస్తున్నాను. కానీ మన పాలిటికి రాబోతున్నవన్నీ గడ్డు రోజులు. ఈ పూరికొంపమైన కప్పెగిరిపోతుంది. మొదట బోదకొని కొత్త కప్పేసుకోవాలి. ఆ తరువాత అమ్మాయికి పెళ్లి కావాలి. పైగా మనది పిల్లా జెల్లా వున్న కుటుంబం. నా జీతం రాళ్లు తిండికే సరిపోవు. అక్కడ హైస్కూల్లో కరణంగారబ్బాయి కొత్త దుస్తులు కుట్టించుకున్నాడనీ, మునసబుగారి కుర్రాడు మంచికలం కొన్నాడనీ లేని పోని ఖర్చులన్నీ యింటిపైకి తెస్తే నేను భరించే వాణ్నిగాను! నాకు తెలిసిందల్లా ఒక్కటే ఒక్కటి. ఒక చిన్న టిఫిన్ కారియరు కొని పెడ్తాను. నువ్వు తెల్లవారుజామున ఏ వేళప్పుడు లేస్తావో నాకు తెలియదు. ప్రొద్దు పుట్టేసరికి యింత వండి పెట్టు. తీసుకుని బడికి వెళ్తాడు. మనం చేయగలిగిందంతే! ఆ తరువాత వాడు చదువుకుంటే బాగుపడ్తాడు. లేకుంటే వాడి రాత కొద్దికి పోతాడు...."

నాన్నగారి షరతులన్నింటికీ మేము .కిమ్మనకుండా సమ్మతించడమేమిటి, పరీక్ష, జీతం చెల్లింపు మొదలైన తతంగం జరిగిన తర్వాత నా పేరు పాఠశాల రిజిష్టర్లలో నమోదు కావడమేమిటి, నా చేతికి టిఫిన్ కారియర్ రావడమేమిటి—యివన్నీ ఆ తరువాత జరిగిన సంగతులు!

హోటల్లో చేరిన వాళ్లు చేరిపోగా, పల్లెనుంచి పట్టణానికి నడచి చదువుకోడంలో నాకిద్దరు సహచరులు మాత్రం దొరికారు. ఒకడు రోడ్డు కూలీ రామస్వామి కొడుకు. పేరు రంగడు. మరొకడు జంగం గురుమూర్తిగారి కుర్రాడు, గౌరీపతి. మేము ముగ్గురమూ యింటి దగ్గర బయల్దేరినప్పుడైతే అదొక క్రీడలా బయల్దేరేవాళ్లం. సాయంత్రం ఏడు గంటలకు మళ్లీ యింటి ముఖం చూసేసరికి మా ఒళ్లంతా హూనమై పోయేది. వేడి నీళ్లతో స్నానం చేసి దీపంవద్దర కూర్చుంటే నిద్రముంచుకొచ్చేసేది. అలాగే నేలపైకి వ్రాలిపోయేవాణ్ణి. అరుగుపైన పడుకున్న నాన్నగారు పది నిమిషాలకొకసారి "చదువుతున్నాడా, లేదా" అని పరామర్శించే వారు! "చదవకేంచేస్తాడుగానీ మీరు పడుకోండి" అని అమ్మ సర్ది చెబుతుండేది.

ఇలా రెండు మూడేళ్లు గడచి పోయాయి. నేను మూడోఫారంపాసై, నాలుగో ఫారంలో ప్రవేశించాను!

ఒకరోజు ఉదయం మాక్లాసుటీచరు మామూలు కన్నా ప్రత్యేకంగా తరగతి గదిలోకి వచ్చారు. ఒకటి రెండు నిమిషాల్లో అటెండెన్సు వేయడం ముగించి, పైకిలేస్తూ "మీకు నేనొక ఆనందకరమైన వార్త చెప్పబోతున్నాను." అన్నారు.

"ఏమిటేమిటి?" అని అందరూ ఒక్కుమ్మడిగా అడిగేశారు.

"అదే, అదే. నేనాదినుంచీ మొత్తుకుంటూ వున్నది, అలా గోల చేయకూడదనే! అందరూ నిశ్శబ్దంగావుంటే చెబుతాను... ఈ నెల కడపటి వారంలో మనం ఎక్స్‌కర్షను వెళ్లబోతున్నాము."

"ఎక్కడికి మేష్టారుగారూ! ఎక్కడికో చెప్పరూ..."— మళ్ళీగోల!

కుర్రాళ్ల కుతూహలాన్ని చూచి, ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ మేష్టారుగారు చెప్పారు. "మొదట కంచి. ఆ తర్వాత చెన్నపట్నం. అక్కడినుంచీ పక్షితీర్థం. చిట్టచివర మహాబలిపురం. కంచికామాక్షిని గురించి మీరు వినే వుంటారు. అది దేవాలయాల పట్టణం. ఇక మదరాసు సంగతి సరేసరి! మ్యూజియం, హైకోర్టు, దీపగృహం, విమానాశ్రయం,— ఇలాంటి చూడదగిన విశేషాలు చాలావున్నాయి. పక్షితీర్థం లో పదకొండున్నర గంటలకు సరిగ్గా రెండు పక్షులు జంటగావచ్చి ప్రసాదాన్ని స్వీకరించి వెళ్ళే ఆ దృశ్యం—నిజంగా మనకు విస్మయాన్ని కలిగిస్తుంది. ఇక మహాబలిపురాన్ని గురించి చరిత్ర పాఠాల్లో చదివే వచ్చింది. పల్లవుల శిల్పకళా పరాకాష్టకు చేరుకున్న ఏకశిలా రథాలు అక్కడే ఉన్నాయి. అన్నిటినీ మించి సముద్రతీరంలో ఆ దేవాలయం, భుగభుగమని పైకెగసి,రాళ్ళకు ఢీకొని మంచి ముత్యాలకు మల్లే జల్లు జల్లున పైకెగిరి, రంభసంతో చెరియలి కట్టను తాకి వెనక్కు మరలిపోయే ఆ సముద్రతరంగాలు —అద్భుతమైన ఆ ప్రకృతి సౌందర్యం అవన్నీ చూచి తీరవలసిందేగాని, చెప్పగా, లేదా వినగా ఒకపాటంలా చెప్పుక పోదగినవిగావు. ఇంతదూరం వెళ్ళి రావడానికి మీరు ఒక్కొక్కరూ వెచ్చించవలసింది పది రూపాయలు మాత్రమే! చాలని దానికి స్కూల్ ఫండ్సులోనుంచి కొంతడబ్బివ్వడానికి హెడ్మాష్టరుగారు అంగీకరించారు...."

మేష్టారుగారు ఒకటి రెండు క్షణాల పాటు మౌనం వహించారు. క్లాసంతా నిశ్శబ్దంగావుంది.

"ఇలాంటి అవకాశం మాటిమాటికీ వచ్చేది గాదు. అదను మించితే ఆశాభంగం! కమాన్, ఎవరెవరు రాదలచుకున్నారో లేచి నిలబడండి!"

మేష్టారు గారి నోటివెంట మాట వచ్చిరాక ముందే తరగతి తరగతంతా పైకి లేచేసింది.

లేవనివాణ్ణి నేనొక్కణ్ణి మాత్రమే!

తలవంచుకుని బెంచీకి అంటుకపోయి అటూ ఇటూచూచాను.ఆఖరుకు రంగడు సైతంలేచాడు! గౌరీపతి గూడా నిలబడి నావైపు ఓరచూపులు పోరిస్తూ 'యిహిహి' అని పళ్ళికిలిస్తున్నాడు!

"ఏమిట్రా రామం! నువ్వుమాత్రం...."

వాక్యం పూర్తిగాకముందె లేచి నిల్చున్నాను

"నాపేరుగూడా వ్రాసుకోండి మేష్టరుగారూ. నేనూ వస్తున్నాను..." అన్నాను.

అన్నానేగాని అన్నమాట నెలానెగ్గించుకొగలనో నాకు బోధపడడంలేదు!

"రైట్, అలావుండాలి. ఐతే మనక్లాసు క్లాసంతా విహారానికి కదులుతుందన్నమాట!కానీ ఒక్కవిషయాన్ని జ్ఞప్తిలో వుంచుకోండి.మనకు ఆట్టే వ్యవధిలేదు. వారంరోజుల్లో మీరు డబ్బు చెల్లించేయాలి...." అంటూ ఆ ప్రస్తావం అంతటితో ఆపి పాఠం చేతికి తీసుకున్నారు మేష్టారుగారు!

బిక్కు బిక్కు మంటున్న గుండెను అర చేతిలో చిక్కబట్టుకుని సాయంత్రం యింటికి తిరిగి వెళ్లాను. నాన్నగారితో ముఖాముఖీ మాట్లాడె ధైర్యం నాకేరావటంలేదు. అలకకైనా పోలికకైనా మా అమ్మేనాకు శరణ్యం! అమె దగ్గర మెల్లగా ఈ విషయాన్ని ప్రస్తావించాను.

"బాబ్బాబూ! నీకు పుణ్యముంటుందిగాని నువ్వూరుకోరా రామం! ఈమాట చెబితే మీనాన్న గారు మండిపడ్తారు. అదీగాక శ్రద్ధంగా చదువుకోవాలిగాని, మనం అదొక పనిగా వూళ్ళు తిరగ్గలమా చెప్పు..."

"కాదమ్మా! మరెప్పుడూ అడగను. క్లాసులో అందరూ వెళ్తున్నారు. నేను రానని చెబుతే నలుగురిలో నగుబాటు తప్పితే మరేమీలేదు. వెళ్ళక తప్పదు. పేరుగూడా యిచ్చేసాను. నువ్వెలాగో నాన్నగారిని ఒప్పించాలి..."

"ఊహూ, మీనాన్నగారిని ఒప్పించడమె! అది నాతరంగాదు బాబూ!" నానోట్లు మొదలంటు కొట్టివేసి ఆమె తనపనిలో తను లీనమైపోయింది.

నాకుఏడుపు వచ్చినంత పనైంది. ఉక్రోషంలో విలవిల లాడిపోయాను. తలను గోడకి వేసి బాదుకుందా మనుకున్నాను. అమ్మను మింగేయాలన్నంత కోపం వచ్చింది. అన్నింటికి చివర ఆమెను లొంగతీసుకోడానికి నాకున్నదొక్కటే తరుణోపాయం. అది యిదివరకెన్నిసార్లో బ్రహ్మాస్త్రంలా వుపకరించింది గూడా! క్షణాల్లో దాన్ని అమల్లో పెట్టేశాను—స్నానం చేయను పొమ్మన్నాను! అన్నంతినను అంటే తినను అన్నాను.

అమ్మఏమనుకుందో గాని మౌనంలో వూరుకుంది.

నాన్నగారు ట్యూషన్లు అవీ చూచుకొని తొమ్మిది గంటలకు యింటికి వచ్చారు. రాగానే "ఏడీవాడు! ఇంకా దీపందగ్గర కూర్చోలే దేమిటి?" అంటూ కేక వేశారు.

"రారా రామం! స్నానంచేద్దువుగానిరా" అంది అమ్మ. ఏమీఎరగనట్టు!

పిల్లిలా తోక ముడుచుకుని పెరట్లోకి దారి తీశాను. అలా చేయకపోతే ఏమవుతుందో నాకు తెలుసు. పిల్లైనంతవరకూ పిల్లలు (కాకపోతే శరీరాన్ని)పదిలంగా వుంచుకోవాలనుకోడం మానవ సహజం!

కానీ రాజధానిలో ఆరుగులాటు చెయ్యడానికి పిల్లేక మారుమూల ప్రాంతంలో తెలిగ్రాం తగిలను ఎవరువెట్టిన దేశభక్తుడికి ఎల్లె మెం పెరట్లో నా విప్లవాన్ని కొనసాగించాను. నెటి నీళ్ళను జలదారిలో దొర్లించాను. వన్నెటినిఒంటి మీద దిమ్మరించు కున్నాను. ఒళ్ళు తుడిచి తుడుచుకోకుండా ఉతుకుబట్టలు తొడుక్కున్నాను.

అమ్మ కిక్కురు మనకుండా చూస్తూనే వూరుకుంది.

"ఐతే యింకా తీరిక కాలేదన్నమాట! ఏంచేస్తున్నావురా రామం!" హుంకరిస్తున్నారు నాన్నగారు.

"అన్నంపెట్టాను,రారామం! భోజనంచేసివెళ్దువుగానిరా" వంటింటిలోనుంచి అమ్మ పిలుస్తోంది.

వెంటనే వెళ్ళి కూర్చున్నాను. అన్నాన్ని చిందర వందర చేశాను. ఒక్క ముద్దైనా నోట్లో వేసుకోకుండా అయిదు నిమిషాలపాటు తిన్నట్టు అభినయించాను. ఆ తర్వాతలేచి దీపందగ్గరకు బయల్దేరాను.

పుస్తకాన్ని తెరచి ఏవో చదవసాగాను కానీ మనసు చదువుమీద లగ్నం కాలేదని ప్రత్యేకించి చెప్పడం అనవసరం!

అమాటకొస్తే ఆరాత్రి మలిజాము గడిచే దాకా కునుకు గూడా పట్టిందిగాదు.

నిద్రలేచేసరికి ప్రొద్దు పొడిచింది. తొందర తొందరగా ముఖం కడుక్కుని స్కూలును సిద్ధమై గుమ్మం దగ్గరకు వచ్చాను. రంగడూ గౌరిపతి విజయోత్సాహంతో మాయింటిని సమీపిస్తున్నారు.

"మేము పదిరూపాయలు తెచ్చేశాముగా! మీ నాన్నగారేమన్నారు?" అన్నాడు గౌరీపతి.

"ఏమంటారు? రేపోమాపో యిస్తారు. ఇప్పుడు తొందరేముంది? ఇంకా గడువుంది గదా!"

నేనింట్లో కొనసాగిస్తున్న అంతర్యుద్ధం.. సంగతి వాళ్ళకు తెలియడం నాకిష్టంలేదు. వాళ్ళకు తెలయక మునుపే నేనా అంతర్యుద్ధంలో విజయం సాధింప గలననే భావించాను.

కానీ ఈ విషయంలో నేననుకున్న దొకటీ! ఐనది వేరొకటి!

నాలుగోనాటికల్లా నాన్నగారు నావాలకాన్ని పసిగట్టేశారు. నిలదీసి అడిగి అమ్మనోటినుంచీ అసలు విషయాన్ని రాబట్టారు. ఆరోజు సాయంత్రం నేను ఇంటికి వెళ్లేసరికి ఉగ్ర నారసింహ స్వరూపంలో సాక్షాత్కరించారు!

"ఏమిట్రా, నీకుఎక్స్‌కర్షనొక్కటే తక్కువైందిగదూ! పంపకపోతే అన్నం ముట్టవుగదూ! ఆహా, నీ వ్యవహారం అంతలో వుందన్నమాట! ఏమనుకుంటున్నావురా, వీపు చీరేస్తాను. ఇక మీదట ఆ మాట ఎత్తావంటె వీపళ్ళు నీదిగాదు!'

నేను బిక్కచచ్చిపోయాను. దీనంగా అమ్మ కేసి చూశాను. ఆమె అంతకంటె జాలిగా, నిస్సహాయంగా నావైపు చూస్తోంది.

పదిపదిహేనేళ్ళ తర్వాత ఈనాడు ఆసంఘటన మననం చేసుకుంటే ఆరోజు ఆక్షణాన నాలెత మనసులో చెలరేగిన ఆలోచనలన్నీ ఎంతో వింతగా భాసిస్తున్న మాట నిజమే! కానీ ఆనాడవి నాకు సహజంగా తోచాయి. లోకంలో యింతకంటే కర్కశ స్వభావం మరెక్కడా వుండ

పోదనుకున్నాను. కుర్రాడన్నతర్వాత వాడికివెయ్యి ఉబలాటాలుంటాయి. వాటిని నెరవేర్చడం తల్లిదండ్రుల కనీసధర్మం. ఆ పని చేతగాక నోరు పారేసుకుని చేయిచేసుకుని కుర్రాళ్ళ కోరికలను బలవంతంగా అణగద్రొక్కడం అన్యాయం, అక్రమం! నేనీఅన్యాయాన్ని సహించబోను!! ఈయనకు బుద్ధొచ్చేలా ఏమైనా చేయాలి. ఏంచేయాలి? ఏంచేస్తే ఈయనకు బుద్ధొస్తుంది?

ఎక్కడికైనా పారిపోతే?

అవును. పారిపోవాలి. నాకోసం వెదికివెదికి ఈయనవేసారిపోవాలి. పది రూపాయలిచ్చిపంపే మిత్రామయింటిపట్నంనేవుండి కంటికి కనిపిస్తూ వుండేవాడుగదా అన్న పశ్చాత్తాపంతో దహించుకపోవాలి.

ఆ రాత్రి సైతం నేనునిద్ర పోదలుచుకోలేదు. ఎప్పుడెప్పుడు కోడికూస్తుందోనని కాచుక కూర్చున్నాను.

కోడి కూయనే కూసింది. లేచి మెల్లగా బయటికి వచ్చాను. మసక చీకటిలో రోడ్డు వెంట నడవసాగాను.

పట్నం చేరుకునే సరికి గంట ఎనిమిది.

మ్యాలు దరిదాపులకు వెళ్ళకుండా సందు గొందుల్లోబడి రైల్వేస్టేషను చేరుకున్నాను., ప్రయాణికుల సందడిలో స్టేషనుమారుమ్రోగి పోతోంది. ఏవైపునుంచోగాని రైలురాబోతున్నట్టుంది. అది ఏవైపునుంచి వచ్చినా ఎక్కడికి వెళ్ళినా నాకిబ్బందిలేదు. నేనొక పెట్టెలో దూరి కూర్చుండ గలిగితే చాలు!

కానీ అలా చేయడానికి వీల్లేకపోయింది. గేటు దగ్గర తెల్లటి దుస్తుల్లో ఒకపొడుగాటి టికెట్ కలెక్టరు టికెట్లు తనిఖీ చేసిగానీ ప్రయాణికులను లోపలికి వదలడంలేదు.

కర్తవ్యమేమిటో తోచక విగ్రహంలా బెంచీ పైన కూర్చుండి పోయాను. రైలు రానూ వచ్చింది. వెళ్ళనూ వెళ్ళిపోయింది.

గంట పది కావస్తోంది.

స్టేషను నుంచి ఈవలకు వచ్చాను. గమ్య స్థానమంటూ ఒకటిలేక వీధులవెంట చెడ తిరిగాను. తాలూకాఫీసులో గంట పన్నెండు సార్లు మ్రోగింది.

అప్పుడునేను బస్‌స్టాండు చేరాను. మెల్లిగా బస్సులపైన పేర్లు చదువుకుంటూ వెర్రిగా తిరుగుతున్నాను. కడప, కదిరి, రాయచోటి, తిరుపతి, కాళహస్తి.... ఎక్కడెక్కడికో వెళ్తున్నాయి బస్సులు. కానీ ఏ బస్సులో ఎక్కాలన్నా డబ్బుకావాలి! నాచేత ఒక చిల్లికానీ కూడాలేదు.

ప్రొద్దు పడమటికి వ్రాలిపోయింది. తిరిగి తిరిగి కాళ్ళు పీక్కుపోతున్నాయి. పారిపోవడం సంగతి దేవుడెరుగు, చల్లనిచోటు చూచుకుని కదలకుండా పడుంటే బాగుండు ననిపించింది.

బస్‌స్టాండుకు దగ్గరగా ఒక విఘ్నేశ్వరుని కోవెలవుంది. భక్తులు గణపతికి వీధిలోనుంచే మ్రొక్కులు చెల్లించి వెళ్లిపోతుండటంవల్ల దేవాలయాంతర్భాగం సాధారణంగా నిర్జనంగానే వుంటుంది. కాళ్ళీడ్చుకుంటూ కాయాన్ని అక్కడికి చేరవేశాను. గర్భగుడి వెనుక వైపున గోడ నీడలో చేతినే తలగడగా వుంచుకొని పడుకున్నాను. రాత్రిగూడా సరిగా నిద్రలేదేమో, పడుకోగానే నిద్రపట్టింది. ఎంతసేపు నిద్రపోయానో తెలియదు. లేచేసరికి బాగా చీకటి పడిపోయింది.

ఓపిక లేకపోయినా లేచి నిల్చున్నాను. వీధిలో వుండివుండి సైకిళ్ళూ జట్కాలూ పరుగెడుతున్నాయి. పది బారల దూరం నడిచే సరికి నాకో విషయం చటుక్కున స్ఫురించింది. ఇప్పుడు నన్ను ఎదుర్కొంటున్న ప్రశ్న ఎలాపారిపోవాలన్నదిగాదు. ఇప్పుడు నన్ను తీవ్రంగా ఎదుర్కొంటున్నది ఆకలి! ప్రేగులు నకనక లాడిపోతున్నాయి.

ఆరాత్రి నాకుకలిగిన వివిధానుభవాల ఆధారంతో నేనొక ముఖ్యమైన విషయం తెలుసుకో గలిగాను. దిక్కులేనివాళ్ళ పాలిటికి ఈ పట్నం చాలా భయంకరమైనది. ఇక్కడ లెక్కలేనంత మంది నివసిస్తున్నారు. కానీ ఎవడి ధ్యాస వాడిది. ఎదుటివాడు తిన్నాడా, తినలేదా, ఊపిరితో ఉన్నాడా లేదా అని ఆలోచించే పాటి ఓపిక యిక్కడ ఎవరికీ వున్నట్టులేదు. వీళ్ళపాలిటికి బ్రతుకంతాఒకపరుగుపందెంలావుంది. ఒక్కక్షణం ఆలస్యమైతే ఎక్కడ తమ పుట్టిమునిగి పోతుందోనని వీళ్ళు రివ్వు రివ్వున బాణాల్లా దూసుకు పోతారు. ముఖమెరుక లేనివాడెవడైనా వీళ్ళకెదురైతే వీలయినంత వరకూ పట్టించుకోరు. ఒక వేళ పట్టించుకుంటే 'ఏవూరు? ఎందుకొచ్చావు? ఎక్కడికి వెళ్తున్నావు? ఇక్కడేంచేస్తున్నావు?'' అంటూప్రశ్నల వర్షంలో వేధిస్తారు. ఎంతసేపైనా మాటలేగాని మన్నన కనిపించదు. చివరకు అరుగులపైనగూడా పడుకోనివ్వరు.. 'ఇంతచేశావాభగవంతుడా' అని వీధులవెంట తిరుగుదామనుకుంటే కుక్కలు తిరగనివ్వవు. ఇదంతా చాలక తప్పిదారి గస్తు తిరిగే పోలీసు వాళ్ళకళ్ళబడితే—వాళ్ళు ఏడు తరాలనుంచీ తాతముత్తాతల గాధలు తెలుసుకోందే విడిచిపెట్టరు!

ఆ రోజు రాత్రి సినిమాథియేటరుప్రాంతంలో కాసేపు తారట్లాడి తిరిగి వస్తుండగా నన్ను కుక్కలు తరుముతున్నమాట వాస్తవమే! ఆ తరువాత నేనొక రక్షక భటుడికి తారసిల్లి, ఒకటి చెప్పబోయి మరొకటిచెప్పి చిక్కి బిక్కిరించిన మాటా యధార్థమే! ఎలాగో అతణ్ణి వదిలించుకుని మళ్ళీ వినాయకుని గుడికే దారి తీశాను. కానీ తీరా అక్కడికి వెళ్లి చూచేసరికి తలుపులు మూసి తాళాలు బిగించేశారు!

మెట్లపైన కూర్చుందామంటేనా, మళ్ళీ పోలీసువాడి దారంట వస్తాడేమోనన్న భయం ఒకవైపున అరుగుపైనపడుకుందామంటేనా, తన్ని తగలేస్తారేమోనన్న భీతి మరొక వైపున! గర్భ కుహరంలోచండప్రచండంగా రగులుకుంటున్న క్షుద్బాధ వేరొక వైపున!

భయంతో బాధతో దుఃఖంతో దిగులుతో నాకా రాత్రి శివరాత్రిగా తెల్లవారింది.

లోకానికి సూర్యోదయంతో బాటు నాకు జ్ఞానోదయం గూడా కలిగిన ఆ వుదయం నా కెన్నటికీ మరపురానిది!

నేనుచేసింది తీవ్రమైనపొరబాటు. ఈవిశాల ప్రపంచంలో నాకు చల్లటి ఆశ్రయం లభించేది ఒక్కటంటే ఒక్కచోట మాత్రమే! వెన్నెల జల్లులాంటి వాత్సల్యం నా కక్కడ తప్పితే మరెక్కడా లభ్యంకాదు. అక్కడుంటేనే నాకుతిండి! అక్కడుంటేనే నాకు బట్ట! అక్కడుంటేనే నాకుచదువు!

పువ్వు చెట్టునే వుండాలి.

విగ్రహం గుడిలోనే వుండాలి.

స్థానభ్రంశం జరిగితే—పువ్వు వాడి పోతుంది, విగ్రహానికి పూజా పునస్కారాలుండవు.

తలపులన్నీ వువ్వులు త్రెంపుకుని యింటి వైపుకు పరుగు తీశాయి. ఈ పాటికి మా అమ్మ నా కోసం బెంగపెట్టుకుని నిలువునా నీరైపోయి వుంటుంది. నా మూలంగా దుస్సహమైన వేదనకు గురై కృంగి పోయి వుంటుంది.

చరాలున లేచి నిల్చున్నాను. కళ్ళు తిరుగుతున్నప్పటికీ లక్ష్యపెట్టకుండా వీధి మలుపు దాకా నడిచాను. ఊహూ, ఎంతగా ప్రయత్నించినా నడవడం సాధ్యం కావడంలేదు. ఇలా కాదని, కొళాయి దగ్గర ముఖం కడుక్కుని కడుపునిండా నీళ్ళు త్రాగేశాను. తెచ్చిపెట్టుకున్న ఓపికతో మళ్ళీ నడక కొనసాగించాను.

అప్పటికే ప్రొద్దు ఏడెనిమిది బారల ఎత్తుకెక్కి దుర్నిరీక్ష్యంగా మండి పోతుంది. చెట్ల నీడలు కురచలైపోతున్నాయి. ముఖం పైన చెమట క్రమ్ముకుంటున్న పురవడిని బట్టి చూస్తే మరి కొంత సేపటికి నా దుస్తులు తడిసి ముద్దయి పోయేటట్టున్నాయి. అందుకు తోడు వడగాడ్పులు క్షణ క్షణానికీ రాటుదేలి గుయ్యి గుయ్యి మంటూ గూబలో గీపెడుతున్నాయి.

పట్నం పొలిమేరలు దాటి రెండు మైళ్లు మాత్రం నడవగలిగాను. ఏదో ఒక అదృశ్యమైన శక్తి నన్ను నడిపించుక పోతోందేగానీ నిజానికి నేను నడవడంలేదు. అడుగులు తడబడుతున్నాయి. ఒళ్ళు తూలిపోతుంది. రాత్రల్లా నిద్రలేని కళ్లకు మిట్ట పల్లాలన్నీ ఏకంగానే కనిపిస్తున్నాయి.

ఈ సారి ప్రతి ఫర్లాంగు రాయి దగ్గరా కాసేపు విశ్రాంతి తీసుకోవాలని నిర్ణయించుకున్నాను. ఈ క్రొత్త నిర్ణయాన్ని ఆసరాగా వుంచుకుని మూడో మైలు రాతిని అధిగమించడానికి అరగంటసేపు పట్టింది. అప్పటికి సూర్యుడు నడిమింటికి అల్లంత దూరంలో వుండి లోకం పైకి చండ్ర నిప్పులు వెదజల్లుతున్నాడు.

చెమటలో తడిసి పోయిన చొక్కాను తీసి

(తరువాయి 28 వ పేజీలో)

మఱ్ఱిచెట్టు

[21 వ పేజీ తరువాయి]

తలెత్తి వేసుకుంటూ ముందుకు చూచాను. అప్పుడు బైర్లు క్రమ్ముక పోతున్న నా కళ్ళకు కనిపించింది. ఒక్కటే ఒక్కటి! అది పచ్చటి ముద్దలా కనిపించింది. ఆకాశానికి హత్తుక పోయిన చిత్రపటంలా కనిపించింది.

కానీ వెనుకటి పరిచయం వల్ల పోల్చుకున్నాను—అది మఱ్ఱి చెట్టు!

మళ్లీ అరమైలు దూరం ఎలా నడవగలిగానో నాకు తెలియదు. స్వప్రయత్న మేమీ లేకుండా అంత దూరం నడవ గలగడం ఎలా సాధ్యమైందో చెప్పలేను. కళ్ళు తెరిచేసరికి నేనా మఱ్ఱి చెట్టు నీడలో పడి వున్నాను. నా దగ్గరగా కూర్చుని నాన్నగారు తడి గుడ్డతో మెల్లగా ముఖాన్ని తుడుస్తున్నారు.

కళ్ళు తెరువగానే "లేచి కూచోరా రామం" అన్నారు. కూర్చున్నాను.

చెట్టులోనుంచి నాలుగాకులు త్రెంపుకుని విస్తరిగా ఖేర్చారు. టిఫిన్ కారియరులోని అన్నాన్ని తీసి అందులో వుంచారు. "నువ్వు తింటుండరా రామం! నేను వెళ్లి నీళ్ళు తీసుకొస్తాను" అంటూ కారియర్ తీసుకుని బయల్దేరారు.

ఆకులోని అన్నం వైపొకసారి చూచాను. తల పైకెత్తి మంచి నీళ్లకోసం వెళ్తున్న నాన్నగారి వైపొకసారి చూచాను.

మాసిపోయిన పంచ...చిరుగులు పడిన చొక్కా...పగుళ్ళు కనిపిస్తున్న పాదాలు..తన సౌఖ్యాన్నిత్యాగం చేసి, తన అవసరాలను విస్మరించి ఆయన తన బ్రతుకును ఎవరికోసం అంకితం చేశారు?

చుట్టూరా కష్టనష్టాలే ఆయనకు! కానీ ఆ కష్టనష్టాలు ఎవరిపైకి ప్రసరించ గూడదని ఆయన ఆకాంక్ష?....

నాన్నగారు నీళ్ళు తెచ్చారు. నేను భోజనం ముగించాను.

"ఎండ తగ్గాక వెళ్దాంగానీ కాసేపు పడుకోరా రామం." అన్నారు నాన్నగారు.

* * * *

ఆ సంఘటన జరిగి చాలా కాలమైంది. ఆ మఱ్ఱి చెట్టును తలచుకున్నప్పుడల్లా నాకు మా నాన్న గారు జ్ఞప్తికి వస్తారు. నాన్నగారిని తలచుకున్నప్పుడల్లా ఆ మఱ్ఱి చెట్టు మదిలో మెదలుతుంది. కానీ నాన్నగారు చనిపోయారు. మఱ్ఱి చెట్టు మాత్రం అక్కడే వుంది. భూకంపాలు సంభవించకపోతే, ఝంఝా మారుతాలు చెలరేగి చెట్టును వ్రేళ్లతో సహా మూలమట్టంగా పెల్లగించక పోతే, బొగ్గుల కోసం కల్పతరువును పొడిచే మానవుని అజ్ఞానం విజృంభించి ధరాగాన పడక పోతే ఆ చెట్టు శతాబ్దాల పాటు అక్కడే వుంటుంది గూడా!

టైగర్

[26 వ పేజీ తరువాయి]

అందులో వ్రాసినదాన్ని బయటకు చదివిందావిడ. అందులో ఇలా వుంది.

అమ్మా,

నేను అత్తయ్యగారింట్లో ఒక కుక్కపిల్లని చూశాను. ఆ కుక్కపిల్ల చాలా బావుంది. చెవులమీద మచ్చలున్నాయి..... వాళ్ళమ్మ చదవటం ఆపింది.

నాకు నవ్వు ఆగిందికాదు. పొట్ట పగిలేటట్టు నవ్వాను. ఎందుకంటే ఆ వుత్తరం మిష్కా వ్రాసిందే.

చాలారోజులు గడిచాయి. టైగర్ దొరుకుతుందన్న ఆశ వదులుకున్నాం మేము.

— — — — —

వేసవి సెలవలు అయిపోయాయి. మాకూ సెలవలంటే విసుగెత్తింది. ఆ రోజున స్కూలో మా పాతటీచరుకాక కొత్త టీచరు వచ్చింది.

ఆవిడ మమ్మల్నిలా అడిగింది.

"మీలో ఎవరన్నా పద్యాలు చదవగలవారున్నారా?" మిష్కా లేచి నిలబడ్డాడు.

ఆరోజున రైల్లో చదివిన పద్యాలు అప్పచెప్పటం మొదలుపెట్టాడు.

మా టీచరు ఏదో జ్ఞాపకంచేసుకోవాలని తంటాలుపడటంనేనుగమనించాను.

హటాత్తుగా ఆవిడ మిష్కాను ఆపి, "ఆరోజున రైల్లో పద్యాలు చదివింది నువ్వేనా?" అని అడిగింది.

"అవును నేనే" అని సమాధానమిచ్చాడు మిష్కా.

"సరే. క్లాసు అయిపోయినతరువాత డిపార్టుమెంటుకిరా" అని మా టీచరు అంది.

క్షణ మొక యుగంలా గడిచింది మాకు. క్లాసయిపోయినతరువాత మేముడిపార్టుమెంటుకు వెళ్ళాం. మిష్కా లోపలి కెళ్ళాడు. నేను బయటే నుంచున్నాను. చాలాసేపు అయినతర్వాత మిష్కా బయటికి వచ్చాడు.

"ఏమని చెప్పింది టీచరు?" నేను ప్రశ్నించాను.

"మనం ఆరోజున తీసుకువచ్చింది ఆవిడ పెట్టెట. ఆవిడ చెప్పిన గుర్తులన్నీ సరీగ్గా సరిపోయాయి. ఆ పెట్టెను వాళ్ళింటికి తీసుకురమ్మని చెప్పింది. ఇదిగో అడ్రసు" అని మిష్కా ఒక కాగితం ముక్క చూపించాడు.

మేంఆరోజు సాయంత్రం పెట్టె పుచ్చుకుని ఆవిడ ఇంటికి వెళ్ళాం. ఒక చిన్న అమ్మాయి తలుపుతీసింది. ఆ అమ్మాయికి టీచరుపేరు చెప్పాం.

"అయితే మీరు పెట్టె తీసుకువచ్చారన్నమాట" అంటూ లోపలికి దారితీసింది. ఆ అమ్మాయివెంట మేమూ లోపలికి వెళ్ళాము.

ఆ అమ్మాయి లోపలికెళ్ళి మా టీచరుని

పక్కనే కూచున్నాడు రైల్లో. ఆయనదేనట ఆ పెట్టె.

ఆయన పెట్టె తెరచి అందులోంచి కళ్ళజోడు తీసి కళ్ళకు తగిలించుకున్నాడు.

"మేం ఇది దొరికిందని నోటీసు అంటించాం" మిష్కా చెప్పాడు.

"నేను ఎప్పుడూ నోటీసులు చదవను. ఈ సారి ఏమన్నా పోతే అప్పుడు తప్పకుండా చదువుతాను." అని అన్నాడు ఆ వృద్ధుడు.

ఇదేసమయానికి ఒక కుక్కపిల్ల పరిగెత్తుకు వచ్చింది.

"టైగర్" అని మేము అరిచాము. ఒక్కసారిగా టైగర్ మమ్మల్నిచూసింది. సంతోషంతో మా దగ్గరకు వచ్చింది.

"ఈ కుక్కపిల్ల మేం తీసుకువచ్చిన పెట్టెలో వుంది. బహుశా మేం మీ పెట్టెని తీసుకొని వచ్చివుంటాం ఇదంతా నా తప్పు" అన్నాడు వృద్ధుడు.

తరువాత వాళ్ళు మా పెట్టెని మాకిచ్చారు. కొంచెంసేపు గడిచినతరువాత మేము టైగర్ని, పెట్టెని తీసుకొని వచ్చేశాం.

మే ఇంటికివచ్చేసరికి బోలెడుమంది మా కోసం ఎదురుచూస్తున్నారు.

"మీదగ్గరేనా పెట్టెవుంది" వారు మమ్మల్ని అడిగారు.

"అవును, కాని మేము దానిని ఒకళ్ళకి ఇచ్చేశాం"

"అయితే మీరు వెంటనే అతికించిన నోటీసులు చించేయండి" అంటూ వారు వెళ్ళిపోయారు.

ఆ తరువాత మిష్కా, నేను ఊళ్ళోకి షికారుగా వెళ్ళాము. పనిలో పని అని అతికించిన నోటీ

జవదాటని ఇల్లాలు

భర్త: ఏమే! పంచిపాత్ర ఎక్కడుంది?

భార్య: పిల్లాడు నూతిలో పారేశాడు...

భర్త: అట్లా ఎట్లా పారేశాడే!...

భార్య: పారెయ్యలేకేం పాడ్యమికి? అయిదేళ్ళు దాటలాయి వాడికి....

భర్త: సరేలే! పోనీ ఉద్ధరిణన్నా ఇలాపడెయ్

భార్య: అదీ నూతిలోనే వుంది.

భర్త: అదీ వేశాడు?

భార్య: అది నే వేశానండీ.

భర్త: నువ్వు వెయ్యడమేమిటే దర్భాగ్యురాలా.

భార్య: అట్లా విడతానేం? "ఉద్ధరిణా పంచిపాత్రా ఒక్కచోట వుండకపోతే గొంతు పిసుకుతానని మీరేగా అన్నారు మొన్న."